
INDHOLD

Leder: Dagtilbuddene – fra pasning til udvikling af børnenes kompetencer	4
Kvalitet i dagtilbudet – hva sier barna? <i>Thomas Nordahl og Lars Qvortrup</i>	7
Gränsöverskridare i förskoleklassen – konstruktioner av kön i barns vardag <i>Ylva Odenbring</i>	19
Med alla barn i fokus – om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling <i>Ann-Katrin Svensson</i>	29
Kvalitet i dagtilbud – hvad ved vi? <i>Torben Næsby</i>	38
Kommentar: Et indblik i forskningskortlægningen <i>Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af børn med særlige behov i grundskolen</i> <i>Camilla Brørup Dyssegaard</i> <i>Michael Søgaard Larsen</i>	51
Boganmälan: <i>Pædagogiske teorier</i> <i>Anita Norlund</i>	58

Leder

Dagtilbuddene – fra pasning til udvikling af børnenes kompetencer

Når *Paideia* med dette nummer retter fokus mod samfundets pasning af småbørn, gør vi det, fordi vi ønsker at skærpe opmærksomheden på nødvendigheden af kvalitet i samfundets største og måske vigtigste institutionsområde.

Stort set alle børn i alderen tre til fem år i de skandinaviske lande befinder sig dagligt i mange eller få timer i vores daginstitutioner. Det gør de uden samfundenes store interesse for, hvordan kvaliteten af de institutioner, vi anbringer dem i, er.

Tidligere delte børn skæbne med forældre og lokalsamfund og udviklede sig i lyset af forældres og lokalsamfunds værdier og fortællinger. I de postmoderne opvækstvilkår deler børnene i højere grad skæbne med pædagogerne i institutionerne. Er børnene glade, trives de, lærer de at begå sig mellem andre børn, udvikles sprog og begreber? Får vi skabt et fundament for dem, så de kan håndtere et senere liv med alle de forskellige livsfasers mangfoldighed af udfordringer? Vi må indtage barnets perspektiv, indstille pædagogikken efter børnenes udviklingsniveau og tilpasse de fysiske læringsmiljøer.

Historisk set kan der identificeres to hovedtraditioner i småbørnspædagogikken: en engelsk-fransk, hvor hovedvægten ligger på tidlig læring af "akademiske færdigheder", og en nordisk, hvor der lægges mest vægt på at stimulere børnenes udvikling til at blive "frie mennesker". Begge traditioner har mange gode sider, når de iværksættes på en passende måde i forhold til børnenes udviklingstrin – og de bør derfor kombineres. Dette kan med fordel ske i forbindelse med læreplaner, hvor kreativitet, leg og læring udvikles i aktiviteter, som går på sociale kompetencer, sprogstimulering, tidlig bogstav- og taltræning, indføring i naturen og introduktion til den fælles kultur (OECD 2002).

Dagtilbuddets opgave er at være en hjælp til familierne i deres ansvar for børnenes opdragelse, udvikling og vækst, og det pædagogiske personale skal gennem målrettet indsats fremme børns læreprocesser og skabe tryghed og læring for alle børn.

Dagtilbuddet er det første og integrerede led i et livslangt læringsforløb – her skal bandt andet sikres en god overgang til skolen. Dagtilbuddene er vigtige islet i børns liv, og kvaliteten af tilbuddene er af afgørende betydning. Specielt den tidlige indsats giver den bedste kompensationsforudsætning for udsatte familiemiljøer.

Faktisk viser forskerne os, at en investering i barnets tidlige liv giver et seks gange større afkast end en sen indsats (Heckmann og Masterov 2007). Hvordan bliver institutionerne og det pædagogiske personale klædt tilstrækkeligt på til disse udfordringer, og hvilke systematiske initiativer skal iværksættes for en fortsat udvikling af dagtilbuddene? Den gode børneforvaltning skal sætte dagtilbuddet på dagsordenen og stille krav til den enkelte institution. I institutionen skal der være ledelsesmæssige kompetencer til stede, så der bliver formuleret mål, som personalet kan omsætte til både noget praktisk og håndgribeligt. På den måde fyldes dagligdagen af målrettede, planlagte og organiserede aktiviteter.

Institutionen skal være lærende i sin daglige praksis, og bevidstheden om det pædagogiske valg skal være stor. Der skal i det daglige indgå både almenkompetencer og specialistkompetencer, ligesom institutionen skal have mulighed for at få adgang til særlige kompetencer udefra. Institutionen skal inddrage forældrene og anerkende forældrenes viden.

Hvad finder vi i *Paideia* nummer 4?

Professorerne Thomas Nordahl og Lars Qvortrup går på side 7 bag begrebet "kvalitet i dagtilbuddet". I mange år har vi næsten ingenting vidst om, hvordan børnene oplever deres dagligdag i vuggestuer og børnehaver, eller om, hvordan børnene selv vurderer kvaliteten af dagtilbuddet. Dette problem gør artiklen op med. Den refererer en ny stor undersøgelse, hvor børnene er informanter. Undersøgelsen viser blandt andet, at børnene ser anderledes på kvaliteten af dagtilbuddet end pædagoger og forældre gør. Specifikt viser den, at pædagogikken i børnehaverne i langt højere grad tilgodeser piger end drenge. Piger har det bedre i børnehaven end drenge, og de værdsættes mere – socialt, kommunikativt og adfærdsmæssigt – end drengene gør. Det vigtigste budskab er imidlertid, at man med det rette forskningsdesign også kan give børnene stemme.

Fil.dr. og universitetslektor Ylva Odenbring har gennem et feltarbejde studeret to børns – en drengs og en piges – adfærd og ageren i en førskoleklasse. I artiklen på side 19 beskrives både de grænseoverskridende og grænseopretholdende forhold, som er knyttet til den traditionelle forståelse af køn. Artiklen viser desuden, hvordan pædagogen i visse tilfælde forstærker de traditionelle kønsmønstre, som vi gennem forventninger tillægger drengene og pigerne.

Docent i pædagogik Ann-Katrin Svensson tager på side 29 fat i et af de områder, hvor forskere har peget på, at der bør ske en tidlig og målrettet pædagogisk satsning – barnets sprogudvikling. I artiklen peges på de forhold, som i særdeleshed gør sig gældende, når barnet er flersprogligt. Hun viser, hvor vigtigt det er, at børn har et stort ordforråd ved skolestart, så de har lettere ved at tilegne sig nye begreber. Det er pædagogerne, som skal skabe miljøer og situationer, hvor det flersproglige barn skal kunne udvikle sin sprogforståelse og sproglige formåen.

Lektor og ph.d.-studerende Torben Næsby inddrager i sin artikel side 38 en større søgning i forskningslitteraturen for at få afklaret kvalitetsbegreber og definitioner på dagtilbudsområdet. Han peger på, at der ikke kan findes kausale relationer mellem betingelser og effekter. Artiklen giver en oversigt over både kvalitet af interaktioner og kvalitet af relationer, og den argumenterer for, at pædagogerne skal holde fokus begge steder for at kunne løfte kvaliteten i dagtilbuddet.

I "Kommentaren" på side 51 har vi en appetitvækker til næste nummer af tidsskriftet, hvor temaet er "inklusion". Kommentaren er forfattet af postdoc Camilla Brørup Dyssegaard og lektor Michael Søgaard Larsen fra Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. Den omhandler en gennemgang af 43 internationale forskningsundersøgelser. Forskergruppen har set på betydningen af inklusion af elever med særlige behov i den almindelige undervisning.

Har *Paideia* med dette temanummer om kvalitet i dagtilbuddet vist vejen mod slutmålet? Næppe. Der er lang vej endnu, før vi får opmærksomhed tilstrækkeligt rettet ind på et af samfundets allervigtigste områder.

God fornøjelse med læsningen.

Stephen Dobson, Thomas Nordahl, Bengt Persson, Anita Norlund, Lars Qvortrup og Ole Hansen

Litteratur

- OECD (2002): *Education Policy Analysis*. OECD.
 - Heckman, J.J. & Masterov, D.V. (2007): *The Productivity Argument for Investing in Young Children*. Early Childhood Research Collaborative – Discussion Paper 104.
-